

StOKpaardje

Nieuwsbrief van Stichting 't Oude Kinderboek
jaargang 7, nummer 3, 2011

Colofon

Stichting 't Oude Kinderboek

Laarstraat 31

7201 CB Zutphen

0575-545117

info@stichtingtoudekinderboek.nl

di t/m vrij 13.00 - 17.00 uur

www.stichtingtoudekinderboek.nl

issn 1873-9474 (gedrukt)

issn 2211-7989 (online)

ABN-AMRO 61 17 46 190

StOK is een ANBI

Doelstelling:

Het verzamelen, bewaren en ter inzage geven van in principe niet recent verschenen kinder- en jeugdliteratuur, in het bijzonder uit het Nederlandse taalgebied.

Van het bestuur

Open huis bij StOK op 7 mei j.l.

De vernieuwde website, het StOKpaardje als digitale nieuwsbrief en de ingebruikneming van een pc, speciaal voor het publiek, vormden aanleiding om een *Open dag* te organiseren. De hele dag door mochten we bezoekers verwelkomen die in een gezellige ongedwongen sfeer en bij een hapje en een drankje zich van de ontwikkelingen op de hoogte stelden en snuffelden in onze collectie oude kinderboeken. De door Erna Kuik ingerichte etalage en signeursessie rond haar boeken vormden een gewaardeerd extraatje.

De ontwikkelingen m.b.t. de culturele bezuinigingen binnen de gemeente Zutphen staan niet stil. Er begint zich een draagvlak te ontwikkelen tot het vormen van een culturele cluster van de Musea Zutphen, de Graafschap bibliotheken, de VVV, een voorlichtingsloket van de gemeente en StOK, geconcentreerd in de gebouwen van het Stedelijk Museum en de Graafschap bibliotheek Zutphen. Het bestuur van StOK heeft aangegeven actief te willen bijdragen tot deze clustervorming.

Reint Jan Terbijhe, voorzitter StOK

Stichting 't Oude Kinderboek heeft ernaar gestreefd om de rechten betreffende de illustraties en de afbeeldingen te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten hierop te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot Stichting 't Oude Kinderboek wenden.

Zonder toestemming van StOK mag niets uit de artikelen worden overgenomen.

Vakantie-etalage

De vakantie-etalage, in juli en augustus, zal deze keer als thema treinen hebben. De nieuwe etalagevormgeving leent er zich uitstekend voor om een prachtig emplacement aan te leggen. Boeken waarin treinen een rol spelen, zoeken we al weken van te voren bij elkaar. Een boek dat me hierbij meteen te binnen schiet is 'Spoorwegkinderen', van de Engelse schrijfster E. Nesbit; een van die boeken, die je nu nog in één adem uitleest, ook al stamt het uit de jaren twintig van de vorige eeuw.

Liefhebbers van oude treinen zullen hun hart kunnen ophalen bij het zien van de indrukwekkende stoomlocomotieven op onze boekbanden en de vele titels over het onderwerp. Ook komt onze pop weer in zicht, met spiegelei en in een echt NS-uniformjasje, met pet. Kortom, kom het zelf zien bij onze vestiging in de Laarstraat te Zutphen!

Recente schenking

Uit de nalatenschap van Jacob Gerlofs ontving StOK een mooie schenking. We noemen er hier enkele titels uit en twee boeken worden besproken. De schenking bevat niet alleen een aantal bijzondere boeken die onze bibliotheek uitbreiden, maar ook exemplaren die de collectie verfraaien. Ze vervangen de exemplaren die we al hebben, maar niet zo mooi zijn. De overige boeken die al in onze collectie aanwezig zijn, zullen worden verkocht. De opbrengst wordt dan gebruikt voor de exploitatie van de stichting. Bestuur en medewerkers zijn mevrouw Gerlofs zeer erkentelijk.

- P. Koekoek, *Jan Penseel van Laren*. Alkmaar, Gebr. Kluitman, 1919
- Ko Koster, *Klaas Klaver bij de krant*. Helmond, Uitgeverij Helmond, [1935]
- Wouter Walden, *Op het doel af*. Alkmaar, Gebr. Kluitman, [1941]
- *Harlekijntje in poppenstad*. Illustraties van Henny Box. [S.l.] : [s.n], [ca. 1930]
- *Ha! Plaatjes kijken* : mooie plaatjes, leuke pra atjes. [S.l.] : [s.n], [193-?]

Bespreking van een boek uit de schenking

Wie is nou eigenlijk de schrijver van dit onderhoudende en overvloedig door Jan Rinke getekende boek uit 1919, dat bij de Larense Gallery Dorant op de boekenplank staat als bijzondere getuige van dit bekende Noord-Hollandse kunstenaarsdorp? En wilt u weten welke kunstschilders van naam in Laren hebben gewoond en gewerkt en ook hoe men destijds dacht (en nog denkt?) over artiesten en vegetariërs? Lees dan de bespreking van *Jan Penseel van Laren*.

[\[meer\]](#)

Bespreking van nog een boek uit de schenking

Dat een spellingshervorming niet altijd door iedereen meteen begrepen wordt, moge blijken uit enkele spelfouten in *Klaas Klaver bij de krant*, een kwartjesboek uit de Kinderbibliotheek van uitgeverij Helmond. Het boek in kwestie is een vermakelijk leesboek dat door de vele (twee per pagina) tekeningen eerder een beeldverhaal genoemd kan worden. En of het boek er destijds bij een bespreking zonder kleerscheuren is afgekomen, mag ten zeerste worden betwijfeld!

[\[meer\]](#)

Jumbotrip naar Kikkerland

'Creatief omgaan met taal en het stimuleren van plezier in lezen en schrijven, met gebruikmaking van de modernste digitale middelen' zo mag je de doelstelling omschrijven van het Haagse Kinderboekenmuseum, op 20.03.11 officieel geopend door prinses Laurentien en kinderdirecteur Laura, en in april 2011 einddoel van het StOK-uitje.

[\[meer\]](#)

Boekbespreking

Mocht er ooit een canon voor kinderboeken over WOII komen, dan zouden monumentale werken als de quattrologie *Reis door de Nacht* (Anne de Vries) en de *Engelandvaarders* trilogie (K. Norel) erin staan, denk ik. Ook *Oorlogswinter* van Jan Terlouw en *Oorlog zonder vrienden* van Evert Hartman. *Frank ziet Engeland*, onderwerp van deze boekbespreking, daar ben ik niet zeker van. Toch heeft ook dat boek zijn verdiensten. De eerste vier worden gekenmerkt door een goedlopend, pakkend, spannend en mooi verhaal. Het laatstgenoemde moet het vooral hebben van zijn kwaliteiten als historisch document en tijdsbeeld.

[[meer](#)]

Waar vind ik mijn stukgelezen pockets heel terug? Wie waren de tekenaars die mijn dierbare kinderboeken illustreerden? En weet u van dat ene boek alleen nog een deel van de titel? Of wilt u de titels weten van de zondagsschoolboekjes uit uw jeugd? Wat is een carrousselboek?
Het antwoord op al deze vragen vindt u zeer waarschijnlijk op een van deze [websites](#).

Agenda

&

Berichten

POP-UP! Ruim 100 pop-up en 3D boeken (o.a. sprookjes) zijn te zien in het Veluws Museum Nairac in Barneveld, van 18.06.11 t/m 05.11.11. Info: www.nairac.nl.

In het Haagse Museum Meermanno is onder dezelfde naam een expositie te bekijken over oude *beweegbare* boeken, waaronder kinderboeken. Van 09.07.11. t/m 23.10.11. www.meermanno.nl.

Nog te zien t/m 26.06.11 in het Haags Gemeentemuseum de originele illustraties en voorstudies van *Ensor, de grote maskerade*, getekend en geschreven door Marije Tolman, die werd geïnspireerd door een van de belangrijkste voorlopers van de moderne kunst: de Belg James Ensor (1860-1949). Info: www.gemeentemuseum.nl.

Een prachtige webexpo wordt gepresenteerd op de website van het Frans-Duitse tv-kanaal ARTE. Klik op *Jules Verne, animation interactive*. Reisroutes, citaten, gravures, een abc-boek, etc. Technisch hoogstaande presentatie. Voor de Duitse tekst *fr* veranderen in *de* en klikken op *Jules Verne, Interaktive Karte*. Info: www.arte.tv/fr.

Nog een leuke Franse webexpo: *Bravo! C'est épatant!* Een overzicht van 80 jaar Kinderkranten en Jeugdtijdschriften. Goed uit te vergroten beelden, boektitels, personages en illustratoren. www.bibliotheque.toulouse.fr/epatant.html.

Kinderboekenmuseum weer open! Via nos.nl/video/203967 kunt u een kort filmpje zien en horen over Papiria, Inktvraat en Slurpers. Opa's en oma's, doe uw kleinkinderen en uzelf een plezier!

Voor 2012 staat in het Letterkundig Museum een overzichtstentoonstelling gepland over Marten Toonder, wiens literaire nalatenschap onlangs is overgedragen aan het Letterkundig Museum.

Oorlog zonder vrienden. De opnames voor de film naar dit boek van Evert Hartman starten in 2012. Producent is Johan Nijenhuis en scenarist Pieter Bart Korthuis. De regisseur is nog onbekend.

Toespraak overdracht Toonder-archief. Te zien en te horen op de website van de ons welbekende Dr. W. Hazeu (interview met hem najaar 2011 in Nieuwsbrief): www.wimhazeu.nl/actueel.htm.

Op de site van www.devalk.com/kunstenaars klikt u J.F. Rinke aan in de lange lijst Larense kunstenaars en u vindt er zijn uitgebreide biografie, van de hand van Francien Braaksma.

Door het Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde is *Indische Jeugdliteratuur* van Dorothee Buur digitaal beschikbaar gemaakt. Dit standaardwerk is een must voor met name liefhebbers van Indische jeugdboeken. De boeken zijn chronologisch gerangschikt en beginnen met nummer 0001. U dient wel geduldig te scrollen. www.kitlv.nl/documents/library/328269972.pdf.

Roefeldag in Zutphen op 18.06.11
(programma volgt, zie website StOK).

Op 07.08.11 vindt de jaarlijkse Boekenmarkt
van Deventer weer plaats.

Op de website van de Koninklijke Bibliotheek
ziet u wat er zo al aan kinderboeken geschonken
wordt. De collectie van het Nederlands
Openlucht Museum bijv. en 7000 boeken van
Uitgeverij Kluitman.
www.kb.nl/kinderboeken → schenkingen en
www.kb.nl/nieuws/2011/kluitman.html.

Heeft u naar aanleiding van de nieuwsbrief vragen of opmerkingen, dan kunt u [ons mailen](#).

Copyright Stichting 't Oude Kinderboek | Dit bericht ongewenst? [klik hier om uzelf uit te schrijven](#)

Jan Penseel van Laren, door P. Koekoek (geboorte- en sterfdatum onbekend), uitgeverij Kluitman, Alkmaar, 1919, geïllustreerd door Jan Rinke (1865-1922).

Koekoek!

Een boek dat bij de Larense Gallery Dorant in de boekenkast staat als bijzonder document, omdat het iets vertelt over het ontstaan van de gemeente als kunstenaarskolonie. Een boek ook waarvan niet exact bekend is wie het geschreven heeft. Koekoek, Krienen of Kluitman? Of tekende Jan Rinke behalve voor de illustraties ook voor de tekst? Als Pieter Kluitman – één der gebroeders – de schrijver is, dan heeft hij het boek vast geschreven als eerbewijs aan Rinke, de illustrator die voor zijn uitgeverij zoveel betekend heeft en ook geruime tijd in Laren heeft gewoond. De KB merkt op dat het vermeende schrijverschap van Pieter Kluitman niet door de firma is bevestigd (maar ook niet ontkend!). Misschien hebben Krienen en Rinke het samen gedaan, want is 'krienen' niet een anagram van *rinke en*? En wat te denken van Koekoek? Gewoon een tweede vogel bij de firma Kluitman na de kievi(e)t of één die ons met een kluitje in het riet stuurt?

Kunstenaars en galeriehouder

In ons boek maakt hoofdpersoon Jan Kruythof van alles mee. Veel daarvan en met name van de personen legt hij vast in zijn onafscheidelijke schetsboek. In die tekeningen zien we de hand van de kunstenaar. Het lijkt geen twijfel: Jan Kruythof, alias Jan Penseel, is Jan Rinke. Ook op muren, heiningen en uithangborden laat Jan als een graffiteur avant la lettre zijn visitekaartje achter. Jan Rinke is niet de enige artiest die in dit jeugdboek voorkomt. De schilder Jacobus Doeser komt voor als Boeser, Willy Sluiter onder zijn eigen naam. Verder veel Belgische kunstenaars, te herkennen aan hun *andere palet*. En waarom zou mister Ewer, de Amerikaanse tekenaar die Jan had aangeraden karikaturen te gaan maken in het land van de dollar, niet de bekende William Singer kunnen zijn? En wie we ook niet over het hoofd kunnen zien is Jan Hamdorff, de kroegbaas, hotelier en galeriehouder die als geen ander op de hoogte is van het wel en wee van de Larense kunstenaars. Volgens mij mixte P. Koekoek van al die kunstenaars allerhande biografische gegevens en creëerde zó zijn personages.

Tijdgeest

Geeft het boek een aardig tijdsbeeld van het boerendorp en de kunstenaarskolonie Laren, ook de tijdgeest ontsnapt niet aan de aandacht van de schrijver. Ter illustratie volgen enkele voorbeelden: Kunstschilders en vegetariërs worden verfverknoeiers en plantenvreters genoemd. De schooljuf van Jan in haar bespottelijke kleding is zo'n plantenvreetster. Ook op zigeuners en zelfs op hen die wat armoedig gekleed gingen, heeft men het niet begrepen (*dieventuig, schoelje, galgenaas* was het). Holland was een *halve centjes land*; in Amerika had je dollars, daar was geld te verdienen! – Had Pieter Kluitman niet zelf een studiereis in dat land gemaakt om vervolgens als deskundig industrieel een bloeiende uitgeverij in Alkmaar tot

stand te brengen? En dan, tegen een Belgische vluchteling: 'Wat jij, vreemde snoeshaan, blijf in je eigen land en laat mij met rust.'

Wat valt er verder nog over dit leuke boek te vertellen dan dat het de vroege jeugd van Jan Kruythof in Amsterdam en Laren beschrijft in het begin van de 20e eeuw? Fikkie stoken bij in aanbouw zijnde huizen, bijna verdrinken in de gracht, een inzamelingsactie organiseren voor Belgische oorlogsvluchtelingen, een trouwerij bijwonen waarop ze Jan een jenevertje schenken, wat ten strengste wordt afgekeurd, een verhaal over de Boxer Opstand in China en tenslotte een voettocht naar Barneveld en terug via Amersfoort, waar Jan op de markt, met succes, zijn snelle krabbels aan de man probeert te brengen.

Bram van Ijperen
Jaargang 7, nummer 3, 2011

Geraadpleegde en aanbevolen bronnen:

Van Pietje Bell tot Kippenvel, boeken van Kluitman sinds 1864

'*Eén grote vreugderit*', uitg. StOK en Staring Instituut, ISBN 978-90-73667-79-2

gallery.dorant.net/publications.html

www.devalk.com

www.kb.nl →centraal bestand kinderboeken

Klaas Klaver bij de krant, 1935, door Ko Koster (ps. van Frans Meijer), uitgeverij Helmond, getekend door de auteur zelf, uitgevoerd in oblong formaat.

Spelling Marchant

Het gaat hier om een zgn. *kwartjesboek*. Behalve jongensboeken en meisjesboeken verschenen er bij de NV Boekdrukkerij Helmond ook boeken voor jongere lezers en zelfs voor kleuters en volwassenen. Het besproken boek is no. 21 uit de Kinderbibliotheek. Op de titelbladzijde staat vermeld dat de tekst geschreven is in de spelling Marchant, de schrijfwijze die vanaf 1934 was voorgeschreven. Die hield o.a. in dat de naamvals-n vrijwel verdween en dat in open lettergrepen bijna altijd *-e* kwam i.p.v. *-ee*. Men had duidelijk moeite met de nieuwe regels. Zie 'Teekeningen' op de omslag van ons boek en 'megemaakt' op pag. 5. Kennis

van de spellingregels is overigens wel handig bij het dateren van een oud kinderboek!

Klaas en Bob op een onbewoond eiland

Klaas Klaver kan goed opstellen maken en op voorspraak van zijn meester mag hij stukjes voor de plaatselijke krant gaan schrijven. Van zijn oom leent hij een fototoestelletje, waarmee hij op pad gaat om allerlei compromitterende foto's te maken. In zijn 'laboratorium' bouwt Klaas die al eerder een geruchtmakende uitvinding had gedaan, het toestel om tot een bijzonder foto-apparaat, dat achteruit kan kijken en zelfs kleurenfoto's maken. Met veel lef en brutaliteit slaagt Klaas erin persfotograaf bij de krant te worden. De krant die later *De Klaverbode* zou gaan heten. Het werk van de jonge medewerker is zo succesvol dat hij op fotosafari mag naar een onbewoond eiland aan de oostkust van Afrika. Bij een eerste onverwachte confrontatie doodt hij koelbloedig een bejaard monster, één dat vergeten was uit te sterven volgens Klaas. Bij toeval kan hij dit moment op de gevoelige plaat vastleggen. De tweede ontmoeting is een complete verrassing: het eiland blijkt bewoond te zijn! Drie kleine negertjes – dropkereltjes volgens Klaas – brengen onze reporter en zijn metgezel Bob Bolle naar een negerkamp, waar zij worden opgesloten in afwachting van het moment dat zij de bakpan ingaan om te worden bereid tot avondmaal. Maar zover komt het niet. Klaas zou Klaas niet zijn als hij geen list bedacht. Hij wil een kleurenfoto gaan maken van zijn belagers. Het lukt. Wanneer zij zichzelf op papier en in kleur zien, begroeten de 'roetzwarte' eilandbewoners Klaas als een machtig tovenaer en werpen zich massaal voor hem op de grond.

Gerecenseerd?

Er staan nog meer knotsgekke, maar ook enkele dubieuze gebeurtenissen in dit grappig getekende boek, zoals de actie van meneer Jansen, een uitvinder/ontdekkingsreiziger, die doodgemoedereerd het laatste exemplaar van een bedreigde diersoort neerknaalt. Of het voornemen van een boef om Klaas maar te wurgen. Een boek dat, als het al ooit gerecenseerd is, zeker niet overal geschikt zal zijn bevonden voor al te jeugdige lezertjes. Een boek ook dat, gelet op formaat en hoeveelheid plaatjes eigenlijk een beeldverhaal (stripboek) is.

Bram van IJperen
Jaargang 7, nummer 3, 2011

Geraadpleegde bronnen:

- *De Kwartjesboeken, een Helmonds initiatief*, door Joop Bekkers, 2003
- www.kb.nl/vak/kinderboeken/online.html → centraal bestand kinderboeken

Jumbotrip naar Kikkerland

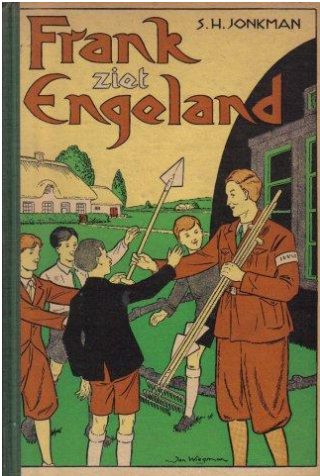
'Creatief omgaan met taal en het stimuleren van plezier in lezen en schrijven, met gebruikmaking van de modernste digitale middelen' zo mag je de doelstelling omschrijven van het Haagse Kinderboekenmuseum, op 20.03.11 officieel geopend door prinses Laurentien en kinderdirecteur Laura, en in april 2011 einddoel van het StOK-uitje. De openingszin lijkt het verschil aan te geven tussen een traditioneel boekenmuseum en een eigentijdse museale instelling voor jeugdliteratuur. Deze bespiegeling kwam in mij op n.a.v. een vraag van een van de vrijwilligers van StOK of dit museum niet erg verschilde van een museum oude stijl. Het was niet de enige vraag aan Maud van Tongeren, de enthousiaste

medewerker die ons begeleidde en allervriendelijkst te woord stond. Zo wilden we ook weten of de oude boeken zoals we die in Zutphen kennen, in dit museum een rol speelden. Nee dus. Er is bewust gekozen voor enkel Nederlandstalige jeugdliteratuur uit Nederland en België vanaf 1970. Uitzondering op de regel is buitenlandse gast Pippi Langkous. De oude banden die we toch nog ontdekten maakten deel uit van de 'filmtoren'. Sommigen van ons zagen in deze decoratieve en tevens geluiddempende boekenwand enkele bejaarde ruggetjes terug die zij ooit als 'overbodig' terzijde hadden gelegd t.b.v. deze boekenveste. Hoewel in de eerste plaats bedoeld voor kinderen, kunnen ook volwassenen, senioren en zeker 'stokoude' bezoekers zich in dit museum amuseren. Laatstgenoemden gaven ondubbelzinnig blijk van hun geestdrift, nieuwsgierigheid en weetgierigheid toen zij rondwandelden in Kikkerland en Papiria, op 5 april, de dag van de jumbotrip. Jumbotrip? Jazeker. Een bekende supermarktketen had via een lucratieve actie de sluimerende Hollandse koopmansgeest in ons weer doen ontwaken. Wie meer wil weten over dit museum en over Inktvraat en Slurpers gaat naar nos.nl/video/203967 of natuurlijk naar de site van het museum zelf: www.kinderboekenmuseum.nl. De lunch die de Stichting ons offereerde was meer dan voortreffelijk. Ik zag mijzelf meer eten dan de vier sneetjes wit bij StOK normaal tussen de middag. Ik hoop niet dat ik de enige was. Het middagprogramma vulde een ieder op zijn eigen manier in. Nog even terug naar Papiria, naar het Letterkundig Museum, waar twee geschilderde portretten werden opgemerkt van leden van ons Comité van Aanbeveling, naar Jan Steen, naar de fraaie Haagse Passage of naar de boekhandel die goed is voor uw oude boeken. In de comfortabele intercity werd natuurlijk flink nagekaart en over van alles en nog wat gebabbeld door de achtkoppige kopgroep, die met een geringe vertraging de eindbestemming bereikte. Een woord van dank is op zijn plaats voor degenen die door een extra inspanning deze dag mogelijk hebben gemaakt. Wie gaat er vast nadenken over het uitje van 2012?

BvanIJ
Jaargang 7, nummer 3, 2011

Frank ziet Engeland, S.H. Jonkman, Uitg. C. de Boer Jr, A'dam, 1948, illustraties Jan Wiegman.

Het oorlogsverhaal van Frank en z'n vriend Chris dat een halfjaar vóór en een halfjaar ná de bevrijding speelt. Het gedeelte vóór mei 1945 is het boeiendst. Alle verplichte nummers passeren de revue. Van de foute leraar Duits tot de directeur die stilletjes het anti-Duitse gedrag van zijn leerlingen goedkeurt. Van een voedseltocht op de fiets door de Beemster tot een gevaarlijke rit met twee neergeschoten Engelse piloten naar de Biesbosch. Van het pondje boter dat 'na de oorlog wel betaald mocht worden' tot het zakje tarwe dat werd gemalen in de koffiemolen. Tal van namen en begrippen: Jeugdstorm, SS, SD, Landwachters, Moffrika en het Horst Wessellied verlenen het boek documentaire waarde. Dat geldt zeker voor de passage over de ijzingwekkende aanslag van de Duitsers in Amsterdam, zo vlak voor de intocht van de Canadezen: 'Doodkalm schieten de Moffen de Dam leeg.' Zo zitten er meer historisch verantwoorde elementen in het boek. Verder valt de houding van Franks moeder op, die mededogen en begrip vraagt voor het NSB-meisje Cobra.

Deel twee van het boek gaat over de tijd die *bleekneusjes* Frank en Chris in Engeland doorbrengen, twee maanden in een kamp en twee in een gezin. Het verblijf was bedoeld voor jongeren die door de oorlog gedemoraliseerd en/of verzwakt waren. Onder de 'oorlogsslachtoffers' blijkt ook een zwarthandelaar te zitten, die zonder pardon op de boot naar Holland wordt gezet. En oom Jan pakt Duitse krijgsgevangenen die over het eten durven klagen hard aan. De beide helden beleven een leuke tijd. Ze maken interessante excursies en ook Londen wordt bezocht, inclusief een wedstrijd van voetbalclub Arsenal. Tenslotte ontmoeten de boys ook nog Mr. Buxton, alias Mr. White, één van de piloten – de andere heette Mr. Black – die door Frank de Bruin, alias Frank Brown, destijds in veiligheid was gebracht. In elk hoofdstuk staan wel één of meerdere grappen, melige en geestige: *Wir fahren gegen Engeland*, plump, plump plump en de 'gratis Duitse les' die oom Jan tijdens zijn verblijf in de cel van de Duitse bezetter mocht ontvangen.

Tekenaar en ontwerper Jan Wiegman heeft heel wat boeken geïllustreerd. Hij is zo'n kunstenaar wiens werk je onmiddellijk als het zijne herkent. Voor het oude kinderboek heeft hij zijn sporen al verdiend. Zo tekende hij in *Vrij en Blij* en *Voor kleine meisjes en kleine ventjes* prachtige prentjes, maakte hij beeldige silhouettes en fraaie banden. De tekeningen in *Frank ziet Engeland* zijn op en top Wiegman, maar je vraagt je toch af of hij wel de ideale illustrator voor dit toch tamelijk realistische boek is.

----- Wiegman (1884-1963) was leerling van o.a. Tjeerd Bottema, en de broer van Mathieu en Piet. En dan hebben we nog Tia Worm-Wiegman. Zij illustreerde o.a. *Miek en haar vriendinnen* van Nanda. Beide schilderende broers genoten bekendheid als expressionist en kubist uit de *Bergense School*. Andere bekende namen uit deze artistieke beweging (1915-1925) zijn Charley Toorop, Leo Gestel en Jan Sluyters. De laatste illustreerde ook menig kinderboek.

----- De term *bleekneusjes* wordt door het centraal bestand kinderboeken als trefwoord gebruikt. Een verwante term is *vakantiekolonies*. De bleekneusjes uit het besproken boek werden geselecteerd door de Stichting Volksherstel Haarlem, officieel opgericht in 1946, maar reeds actief in de laatste maanden van de oorlog en voortgekomen uit de illegaliteit.

Bram van IJperen
Jaargang 7, nummer 3, 2011